

ПАЛАШ ЯК РІЗНОВИД ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ НА ОСНОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИВАТНОЇ КОЛЕКЦІЇ М. КИСВА

Актуальність теми. Перші зразки статутної зброї з'явилися в європейських арміях в другій половині XVII ст.. З цього часу основною метою виробництва є швидке озброєння армії найліпшими зразками та вдосконалення старих зразків.

Через намагання винайти кращий взірєць холодної зброї різного виду та типу, держави розпочинають брати за приклад зброю одне в одного, що викликає схожість зразків деяких країн.

Вивчення міграції вигляду статутної зброї є цікавою темою для дослідження, що надає можливість простежити культурно-історичні зв'язки між країнами.

Мета дослідження. Системне дослідження об'єкта та предмета дослідження, проведенні наукового аналізу та виявлення основних ознак. Для досягнення вказаної мети визначені наступні **завдання:**

- Провести стислий історичний аналіз виникнення статутної зброї;
- Дослідити палаш як вид зброї;
- Провести атрибутивний аналіз об'єкта дослідження.

Практичне значення. Аналіз міграції зразків статутної зброї у майбутньому може бути посиленням під час дослідження іншими науковцями пам'яток подібного типу.

Наукова новизна одержаних результатів даної роботи полягає у введенні об'єкта дослідження в мистецтвознавчий обіг пам'яток.

Матеріали і результати досліджень

Через початок переходу до регулярної армії у Європі стала формуватися така група холодної зброї як статутна зброя.

Статутна зброя – холодна зброя, зовнішній вигляд і розміри якої, а також правила носіння та штатна приналежність регламентовані відомчими або загальнодержавними указами, наказами, статутами та іншими офіційними

документами. Перші зразки статутної зброї з'явилися в європейських арміях в другій половині XVII ст., в російській армії в першій половині XVIII ст.

Актуальним і вагомим видом для наукового дослідження є палаш.

У другій половині XVI століття угорські гусари починають застосовувати зброю, що кріпиться у сідла з прямим клинком, що служило (подібно кончар) доповненням до шаблі. Рукоятка цієї зброї нагадувала шабельну і була злегка зігнута.

В кінці XVI – початку XVII століть, коли в Західній Європі з'являються регулярні частини кірасирів – важкої кавалерії, вершники якої були захищені металевими обладунками, хоча і більш легкими у порівнянні з лицарями попередніх епох, вони починають використовувати подібну зброю. Неодмінною частиною спорядження важкої кавалерії були металеві нагрудники – кіраси. Ефективним проти такого металевого обладунку міг бути тільки важкий і довгий клинок, такий як палаш.

В кінці XVI століття в Шотландії з'явився і пізніше набув поширення у всій Великобританії так званий шотландський палаш. Це меч завдовжки 75-90 см з одностороннім або двостороннім заточуванням, вагою від 0.9 до 1.5 кг, з досить широким лезом. Сильно розвинена гарда типу «кошки з великою кількістю гілок» була розроблена для захисту руки в бою. Внутрішня поверхня корзини іноді оброблялася шкірою, іноді всередині кошика була оксамитова прокладка (часто червона). На ефесі або на верші були додаткові декоративні пензлики, головка могла мати прикрасу з кінського волосу. Як і його італійський прототип скьявона (чіавана), шотландський палаш зазвичай використовувався з щитом круглої форми.

Західноєвропейський палаш розвинувся з важкої кавалерійської сідельної шпаги. Перші зразки палаша носили назву валлонської шпаги. Палаш, що поширився в континентальних країнах Західної Європи, відрізнявся асиметричним ефесом з сильно розвиненою захистом руки у вигляді хрестовини або чаші з цілою системою дужок.

У XVII столітті відбувалася поступова уніфікація палашів в кавалерії європейських армій. На озброєння приймалися єдині зразки зброї спочатку для

окремих полків, а потім і для кожного виду кавалерії. Палашами озброювалися, насамперед, кірасирські і драгунські полки.

У XVI-XIX ст. моряками абордажних команд часто використовувався Скаллоп (Дузеггі) – різновид палаша з гардою у вигляді раковини.

Двосічна форма клинка зберігалася майже в усіх арміях до середини XVIII століття, потім вона стала витіснятися клинком з одним лезом і тупим обухом. На початку XIX століття клинки палашів повсюдно стають однолезвійними, як і раніше залишаючись досить потужними і широкими.

Проаналізувавши історію розвитку палаша у різних країнах, ми дійшли висновку, що наданий нам об'єкт дослідження з приватної колекції м. Києва є палашем швейцарським кавалерійським офіцерським зразка 1899 року.

Список використаних джерел інформації

1. Беловінській Л. В.. Історія російської матеріальної культури. – Вузівська книга, 2003.
2. Беловінській Л.В.. Енциклопедичний словник російської життя та історії: XVIII-початок XXст. – Olma Media Group, 2003.
3. Військово-енциклопедичний словник. Палаш. — Москва, 1984 р.
4. Горелік М. В. Армії монголо-татар X-XIV ст. Військове мистецтво, спорядження, зброю. – М., 2002. –Уніформа армій світу.
5. Колобаєв Ю. Шаблі, палаші, шашки та зброю з вигнутим лезом.
6. Комар А. В., Сухобоков О. В.. Озброєння та військова справа Хозарського каганату //Інститут археології НАН України.
7. Кончин Є.. У схованках Соловецького монастиря// Журнал //Навколо Світу. – № 11 (2553), листопад 1986.
8. Кулінській О.М. . Європейська холодна зброя. – Спб.: Атлант, 2003.
9. Мегаенціклопедія Кирила і Мефодія. – Палаш.
10. Попенко В. Н.. Холодна зброя. – Енциклопедичний словник. – АСТ, Астрель, 2007.
11. Російський гуманітарний енциклопедичний словник// Палаш.
12. KESSLER AUKTIONEN GMBH, – Kreuzlingen.—2003.